

Stf justitieombudsmannen
Hans Ragnemalm

Kritik mot Kriminalvården för utformningen och hanteringen av en informationsskrivelse om innehav av kortlek

Anmälan

I en anmälan, som kom in till JO den 5 januari 2015, anförde AA i huvudsak följande:

När intagna på avdelningen vill ha en kortlek informerar personalen numera om att det krävs en skriftlig ansökan. De som redan har en kortlek kommer att få tillståndet till innehavet återkallat. Han ifrågasätter varför de behöver lämna in en ansökan om häktet ändå kommer att avslå ansökningarna och om redan beslutade innehav av kortlekar får återkallas. Till anmälan bifogades en informationsskrivelse daterad den 12 september 2014 med rubriken "Häktet kommer inte längre att tillåta innehav av kortlekar fr.o.m. 2014-10-01. Tidigare medgivna tillstånd kommer att återkallas".

Utredning

Anmälan remitterades till Kriminalvården för yttrande. I sitt remissvar anförde myndigheten (huvudkontoret), genom stf. sektionschefen, följande:

Anmälan

AA har i en anmälan till JO framfört klagomål mot häktet Salberga och dess hantering av kortlekar. Kriminalvården har anmodats att yttra sig över vad som framförts i anmälan.

Sakförhållanden

Uppgifter om sakförhållandena har hämtats in från häktet Salberga. Information har vidare inhämtats från Kriminalvårdens klientadministrativa system KLAS och KVR. Genom utredningen har sammanfattningsvis följande kommit fram.

Den informationsskrivelse AA har bifogat sin anmälan satt under en period uppe på anslagstavlor på bl.a. häktet Salberga. Bakgrunden till detta är följande.

Det hade under en tid förekommit hot- och våldsincidenter som kunde relateras till kortspel om pengar på flera anstalter och häkten. Frågan om förekomsten av kortlekar diskuterades därför gemensamt mellan ett antal verksamhetsområden inom Kriminalvården, däribland verksamhetsområde (VO) Salberga. En utgångspunkt i diskussionen var huruvida verksamheten borde inta en mer restrikt-

tiv hållning än tidigare gällande innehav av kortlekar, på så vis att man skulle pröva varje ärende, istället för att mer eller mindre per automatik alltid tillåta sådant innehav. Detta för att så långt möjligt förhindra exempelvis att intagna tvingades delta i spel om pengar, eller riskerade att utsättas för repressalier pga. att de inte kunde betala uppkomna skulder.

Efter att ledningen för VO Salberga diskuterat frågan fick kriminalvårdsinspektören för inre säkerhet i uppdrag att utforma en informationsskrivelse till intagna, med innebörden att innehav av kortlekar skulle kunna komma att begränsas med anledning av tidigare ordningsstörningar samt att kortlekar inte längre skulle tillhandahållas av Kriminalvården. Skrivelsen granskades inte av någon annan innan den skickades ut till samtliga häktes- och anstaltsavdelningar inom verksamhetsområdet.

Kriminalvårdsinspektören för den häktesavdelning där AA var placerad satte upp informationsskrivelsen på häktets anslagstavlor utan att reflektera närmre över hur den var formulerad. Efter några dagar uppmärksammades ledningen på att skrivelsen hade utformats på ett olyckligt sätt, och inte överensstämde med budskapet man hade velat förmedla. En ny skrivelse utformades därför. Genom ett förbiseende sändes dock den nya skrivelsen endast ut till anstaltsavdelningarna och nådde häktesavdelningarna först ungefär tre veckor efter att den första skrivelsen hade satts upp. Kriminalvårdsinspektören på AA:s avdelning valde då att enbart ta ner den första skrivelsen utan att sätta upp den nya. Skälet till detta var att han bedömde att de intagnas intresse av frågan hade lagt sig.

Som en följd av ledningen för VO Salbergas ställningstagande samlades de kortlekar tillhörande Kriminalvården som fanns på häktesavdelningarna in. Ingen av de intagna på häktet innehade vid den tidpunkten någon privat kortlek. Ingen intagen har därefter ansökt om innehav av kortlek. Om så hade skett så skulle en individuell prövning av innehavsfrågan ha gjorts, utifrån de rådande förutsättningarna på den aktuella avdelningen.

Författningsbestämmelser

Av 1 kap. 6 § häkteslagen (2010:611), HäL, framgår följande. Verkställigheten får inte innebära andra begränsningar i den intagnes frihet än som följer av denna lag eller som är nödvändiga för att ordningen eller säkerheten ska kunna upprätthållas.

En kontroll- eller tvångsåtgärd får endast användas om den står i rimlig proportion till syftet med åtgärden. Om en mindre ingripande åtgärd är tillräcklig ska den användas.

Av 2 kap. 11 § HäL framgår följande. En intagen får ta emot och inneha böcker, tidskrifter, tidningar och andra personliga tillhörigheter som inte kan äventyra ordningen eller säkerheten.

Av allmänna råd till 2 kap. 11 § HäL i Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd (KVFS 2011:2) om häkte, FARK Häkte, framgår följande. Med personliga tillhörigheter avses all egendom som tillhör en intagen, t.ex. kläder, skor, pengar och försändelser. Egendom som Kriminalvården förser den intagne med utgör inte personliga tillhörigheter. Med innehav avses att den intagne förvarar personliga tillhörigheter i bostadsrummet eller i gemensamma utrymmen i häktet. Med innehav avses också att den intagne disponerar pengar på ett sådant kontantkort som avses i 5 §.

Kriminalvårdens bedömning

Det är givetvis väldigt viktigt att den information Kriminalvården lämnar till intagna är korrekt. I det aktuella ärendet har det framkommit att felaktig information gällande innehav av kortlekar har lämnats till intagna i häktet Salberga. Informationen gav intrycket av att ett generellt ställningstagande hade gjorts och att individuell prövning av innehavet inte skulle ske, även om det kan noteras att

det angavs att intagna naturligtvis hade rätt att ansöka om innehav och då få ett överklagbart beslut.

Syftet med skrivelsen var att informera intagna om att det hade framkommit att det kan föreligga ordnings- och säkerhetsskäl mot innehav av kortlekar, och att en individuell prövning därför skulle ske av innehavet i varje enskilt fall. När den olyckliga formuleringen uppmärksammades skedde rättelse av informationen. Den korrigerade informationen nådde dock tyvärr inte de intagna på häktet Salberga, vilket är beklagligt. Den kriminalvårdsinspektör som ansvarade för utformningen och distributionen av informationsskrivelserna hade vid tillfället en mycket ansträngd arbetssituation, vilket bedöms vara orsaken till de förbiseenden som gjordes avseende utformning och distribution av skrivelserna. VO Salberga kommer nu att tillse att den korrekta informationen lämnas till alla intagna, och att informationsskrivelser till intagna fortsättningsvis kontrolleras och kvalitetssäkras innan de skickas ut.

AA gavs tillfälle att kommentera remissvaret.

Bedömning

Av utredningen i ärendet framgår att en informationsskrivelse daterad den 12 september 2014 sattes upp i häktet. Skrivelsen hade rubriken ”Häktet kommer inte längre att tillåta innehav av kortlekar fr.o.m. 2014-10-01. Tidigare medgivna tillstånd kommer att återkallas”. Av skrivelsen framgick att det gick att ansöka om innehav av kortlek och att skriftliga beslut med överklagandehänvisning skulle fattas. Kriminalvården har i sitt remissvar uppgett att syftet med skrivelsen var att informera intagna om att det kan föreligga ordnings- och säkerhetsskäl mot innehav av kortlekar, och att en individuell prövning därför skulle ske av innehavet i varje enskilt fall.

I likhet med Kriminalvården anser jag att den här aktuella skrivelsen inte förmedlade det syfte som anförts. Snarare kan skrivelsen uppfattas som ett generellt förbud mot innehav av kortlek. Något lagstöd för ett sådant generellt förbud finns inte. Jag är kritisk till Kriminalvårdens utformning av informationsskrivelsen. Kriminalvården har vidare anført i sitt remissvar att när skrivelsen väl hade omformulerats sattes den korrigerade informationen inte upp på häktet. Först efter det att Kriminalvården hade yttrat sig till JO, hade häktet för avsikt att se till att den korrekta informationen lämnas till alla intagna. Kriminalvården har anført att den felaktiga hanteringen berott på ett misstag. Trots detta förtjänar Kriminalvården kritik för det inträffade.

Jag noterar att informationsskrivelser till intagna fortsättningsvis kommer att kontrolleras och kvalitetssäkras innan de skickas ut.

Ärendet avslutas.

Hans Ragnemalm

Eva Fridén